

Megjelenik
minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár
Egész évre 6 frt o. é.
Félévre . . . 3 „ „ „
A közlemények és előfizet-
ések bérmentve küldendők.
Szakhirdetések
egy petit hasábsora 6 kerral
számíttatik.

HASONSZENVI KÖZLÖNY.

Előfizethetni
vidéken
minden es. kir. posta-
hivatal utján.
Gyöngyösön
a szerkesztőnél.
Egerben
az érseki lyceumi
nyomdában.

Alapos ismereteket terjesztő orvosi lap a homeopathiaról.

Szerkesztő-tulajdonos: **Horner István**, a gyöngyösi közkórház igazgató-főorvosa.

TARTALOM: Beteg ápolás a kórodákban. — A sósavany jellemzése, Espanet után, közli Dr. Dominigg Gáspár. — Közle-
mények a gyakorlatból: Vérlányás. — Észleletek a gyöngyösi kórházban orvosolt betegekről (folytatás.) —
Tudósítás a németországi hasonszenvi központi egyesület közgyűléséről.

Betegápolás a kórodákban.

Több év óta van alkalmunk tapasztalni, hogy szá-
mos fegyencintézetek, kórodák, leányokat nevelő- és
tanintézetek az irgalmas szüzek gondviselése alá helyez-
tetnek. Hasonló intézkedés nem mindig és mindenütt
a kormány rendelkezése folytán következett be, hanem
mint erre elegendő példával bírunk, egyes községek ki-
vánságára teljesített. Ennek oka szerintünk igen egy-
szerű. Az elfogulatlan vizsgáló azon különbséget, mely
oly intézetekben létezik, hol a gondviselés és ápolás a
régimód szerint gyakoroltatik, összehasonlítván azon
intézetek állásával hol az irgalmas szüzek szerény ke-
zeik működnek, nem lehetséges, hogy az utóbbiak elő-
nyére ne fejezze ki ítéletét. Az újabb idők ezen meg-
győződésünk daczára oly és amyi botrányos eseteket
hoznak az irgalmas szüzek kezelése alatt levő intézetek-
ről, miszerint, hogy végre saját magunkkal összeütköz-
zésbe ne jöjjünk, magunk elébe kellett azon kérdést tá-
masztanunk, vajjon nem esalódunk-e? Ekként szármá-
zott bennünk a vágy e tárgy felett újra komolyabban
elmélni, és véleményünket, meggyőződésünket tiszta
lelkiismerettel a nyilvánosságnak átadni.

Ha azon bécsi orvosi lapnak, mely az irgalmas
szüzek kezelését leginkább megtámadja és megrója, irá-
nyát fontolgatjuk és mélyebben taglaljuk, alig fogunk
esalódni, midőn felőle az állítjuk, hogy támadásai egye-
diül és egyenesen a vallásos rendek ellen vannak czé-
lozva. Ugy látszik hogy a tisztelt szerkesztő ur semmi
áron sem bír ezen új intézkedésekkel megbarátkozni.
Ezen véleményben meg erősítenek azon kitételei, me-
lyek mind ugyanegy értelemben egyeznek, hogy t. i. az
irgalmas szüzek társulata nyereszkeskedő társulat. A meg-
támadás eszerint azon oldalról jő, honnét ép támoga-
tásnak kellene következni, mert aki fárad, annak jutal-
mat is kell engedni.

Fő hibáját hasonló megrovásoknak mindenek fe-
lett abban találom, hogy a multakat feledve, vagy kész-
akarva eltítkolva, az újabb institutiókban minden em-
beri gyarlóságokat kizsákmányolnak, melyekkel azokat
népszerűtlenné tenni igyekeznek.

Mi fog történni ha ebbeli törekvésük valóban si-
kertülne? Vissza fogunk térni az előbbi állapotra, me-
lyet ép azon indokból eseréltünk fel a mostanival, mi-
vel ama célhoz nem vezetett? vagy képesek leszünk
egy tökéletesebb rendszert intézeteinkbe behozni?

Mig az intézetek emberi erő által kormányoztat-
nak, mi meg változni sohasem fog, addig a kezelés,
bár mennyire igyekezünk is azt javítani, mindig hiányos-
ságokat fog felmutatni.

Az előforduló esetben tehát csak az a kérdés nyer-
tek-e az intézetek, midőn a gondviselés és ápolás az ir-
galmas szüzekre bízott?

Hogy ezt valaki akként, mint az ügy fontossága
követeli, megítélhesse, szükséges saját tapasztalására
építeni, nem pedig pusztá hitzem, vagy mások által el-
mondottak után akár a helyeslő, akár a kárhoztató íté-
letet kimondani.

Mínthogy e jelen cikkünkben egyedül a kórházi
ápolásról kívánunk értekezni, mellőzzük azon tapasztat-
atainkat bővebben elősorolni, melyeket az irgalmas
szüzek gondviselése alatt álló fegyencintézetekben volt
alkalmunk szerezni; röviden ezekről csak annyit em-
lítettünk fel, hogy várakozásunkat e részben is a tapasztat-
ás mindenütt felül multa. Több kiadással van-e ezen
gondviselési rendszer összekapcsolva az előbbinél? azt
nem vizsgáljuk, azt azonban igaz lelkiismerettel elmond-
hatjuk, hogy a rend, a tisztaság, az étkezés, a ruházat
a bánásmód oly kitünőek, hogy az államnak nincs oka
megbánni, ha bár e rendszer valamivel többbe kerülne
is. Hova rejtik el a szorgalmok által megtakarított fil-
léreket, az anyaházak felségelésére küldik-e azt el, vagy

feigyenczeik egyéb kényelmeire vagy az isteni tiszteletre fordítják? az előttem közönyös, miután efelett tökéletesen meggyőződtem, hogy saját kényelmöket abból nem szaporítják. E szüzek a nélkülözéshez levén szokva, legnagyobb dicsőségeket és örömeiket abban találják fel, ha a kezeikre bizott intézetet oly állásba hozzák, mely czéljának tökéletesen megfeleljen. De a netalán megtakarított pénzekről épületes adatokkal is szolgálhatunk. Így a pesti irgalmas szüzek, kik a szegény leányok nevelésével foglalkoznak, bár gyakran oly helyzetben voltak, hogy a főnöknő rendelkezése alatt a következő napra 20 kr. alig volt, mind a mellett nemes hivatásukat követve, nem elégedtek meg azon teherrel, mely néhány száz leány tanítása következtében rájuk háromlott, hanem árva leánykákat állandó ellátás alá vettek fel, azok számát már évek előtt minden anyagi segedelem nélkül 28-ra szaporíták, és végre miután minden kuforrásaik ki fogytak, és naponkint már 41 egyént kellett táplálniok, a gráci anyaház segített rajtok, 300 ftot. küldvén nekik emberbaráti buzgalomok folytatására. Ha e szerint az anyaházba valóban befolyik valamely összeg, az bizonyára ismét oly czélok elősegítésére fordítatik, melyekből az előbbi meggazdálkodás lehetséges volt.

Ezen eltérés után, feladatunkhoz képest előadjuk az irgalmas szüzek működését a kórodákban. Hogy ezt helyesebben megítélhessük, meggyőződést szükség előbb magunknak szerezni a felett, hogyan áll a beteg ápolás fizetett ápolók és ápolónők mellett? Minthogy 27 éve már hogy egy kórház vezetését eszközöljük, hol 19 évig szolgálai személyzet, 8 év óta pedig az irgalmas szüzek teljesítik a betegek ápolását, úgy hiszem e hosszú idők sora feljogosít arra, hogy e tárgyhöz érdemileg szólhassunk.

A beteg ápolása legfőbb támasza a czélszerű orvoslásnak. Ebből következik, hogy betegápolókra elkerülhetetlen szükség van. A betegápolásra senkisémm születik, hogy valaki e hivatásnak megfelelhessen, azt tanulnia kell. Az életben nem ritka eset, hogy egyes betegekhez ápolók kerestetnek, s tudjuk azt, hogy gyakran lehetetlen egy városban is e czélra alkalmas egyént találni. Ha tehát már egyes ápolók telkeresése annyi nehézséggel jár, nem fog-e e nehézség még inkább nevedezni, miután egy népes kórodában több ápoló kívántatik? És ha végre sikerül e sereget kiállítani, kikből áll e népség? kevés kivétellel kórhely munkakerülők és még azonfelül erkölcstelen osztályból, kik egyedül azon okból válnak el e szolgálatot, hogy ez után élhessenek, jó bér mellett pedig élni, és az idő nagyobb részét henycléssel eltölteni, igen kényelmes dolog. Ezen ápolók és ápolónők a rájuk bizott beteg osztályokat

saját monopoliumoknak tekintik, itt az orvos eltávoztása után ők az urak, a betegek közül csak az a boldog, kiknek néhány fillérje van, és ki vele azt meg is osztja. Ezek annakutána az ellene felmerülő panaszok alkalmával hív védői is. A betegek azon része, kiknek nincs mit velök megosztani, bizonyosan a legesekélyebb gondviselésre számolhatnak. Az ügyesebbek a szerint igyekeznek említett hanyagságukat és részrehajlásukat takargatni, hogy az orvos elérkezésekor körülötte, és a betegek körül sűrögnek forognak, azt akarván az által bebizonyítani, mily lelkiismeretes gondviselői ők a betegeknek. Pedig egészen másként áll a dolog! Korán reggel első teendőjük egy adag pálinkát behörpönteni, mert mint mondják, a nehéz szagot anélkül el nem viselhetik, ha valamely betegnek ép tetszik, jó osztaék mellett a reggeliben ötöt is részesítik, sőt részesítenek mindenkint, még az orvost is, azon búzben mely szájukon kipárológ. Jön a különféle munka ideje, melytől hogy magát megkímélje, kinézi a betegek közül magának azon egyéneket, kiket e czélra felhasználhat, az alatt ő egész kényelemmei ásítózik vagy hever. Hány-szor történik meg, hogy ily felügyelők részegen teljesítik kötelességüket, vagy mámorosságukban azt teljesíteni nem is képesek? Hány-szor lehet őket erkölcstelen életmódon rajtakapni? Mit mondjak még az ember-telen bánásmódról, melyet a holtak körül véghezvisznek? Alig adja ki a beteg utolsó lehetétét, máris zsebeit kutatják, a holt testet, mint egy oktalán állatét a saroglyára felvetik, és ha zsebei üresek, a halotti kamarába szidás morgás és káromkodás közt czipelik.

Ezekben eleven szinnel festettük a kórházi fizetett szolgák ápolási eljárását, melyet hogy nem nagyítottunk úgy hiszem minden kórházi orvos igazolni fogja.

Egészen máskép áll a dolog az irgalmas szüzek ápolására és gondviselésére bizott kórházakban. Ezek a hivatásnak önkénynt szentelvén fel magukat, lemondva minden világi élvezetekről és gyönyörökről, egyedül az Istennek és a szenvedő emberiségnek áldozzák fel életüket. Előttük a betegek között nem létezik különbség, a szegénynek ép úgy mint a vagyonosnak viselik gondját. A haldoklók körül példás kereszténységgel járnak el, annyira, hogy kezeik között a halál sem oly keserű, mint a milyennek azt egyéb helyen rajzolják. A rend, a tisztaság nemük hivatásához tartozván, felülmul mindent, mit az ember józanon ily intézetben követelhet. A vallásosság fő oszlopa levén az erkölcös viséletnek, a szenvedések békés eltürésének, azt saját példájok által igyekeznek megerősíteni, ekként elejétveszik azon sok kihágásoknak, melyek más intézetekben a betegek részéről tapasztaltatnak. Végre hív végrehajtói az orvos rendeleteinek.

Ily jó szándokkal, ennyi kintinó tulajdonokkal lévén az irgalmas szüzek felruházva, ezentul az orvos feladatához tartozik őket aszerint alkalmazni, mint azt szükségességnek tapasztalja. Első mindenestre az oktatás, melyben őket részesíteni szükséges. Ha ebbeli fáradozásunkat a közönséges fizetéses ápolóktól meg nem vonjuk, miért sajnálnánk ezt azok irányába teljesíteni, kik nekünk állandó segéd társaink maradnak? A jóakarát mind egyiknek kiváló tulajdona lévén, minthogy azonban a tehetség különböző, az ügyes orvostól fog függni annak elhatározása, melyik alkalmasabba belkórosokhoz, melyik a sebészi osztályhoz, melyik a térfi, melyik a nő betegekhez? S miután a főzést is a betegek számára ők végzik, ennek szerepe kiosztásával is az orvos foglalkozzék. Ha az orvosnak szerencsés tapintata van, meglehet győződve, hogy a maga helyére alkalmazott irgalmas szüz, habár egyenesen a novitiátusból szállítatott is a kórodába, sebesen fogja a szükségeseket betanulni, ügyesen fogja a reá bizottakat véghezvinni, s így a benne helyezett bizalomnak minden tehetségével megfelelni. Itt ismét saját tapasztalásomból szólok, mert bár azon irgalmas szüzek, kik a gyöngyösi kórodában nyolcz évvel ezelőtt bevezetettek, elég járatlanságot árultak el a beteg ápolás körül, én mindazáltal megbecsülni tudván a kincset, melybe az intézet birtokuk által jutott, nem kiméltem a szót, nem kiméltem az időt, sem pedig a fáradságot, hogy őket hivatásukra kiképezsem, és most nyíltan elmerem mondani, hogy minden egyes irgalmas szüzben egy orvosi segédet bírok, ki nem csak ápolni tudja a beteget, hanem szükség esetében apróbb sebészi műtételekben is jártas.

De vizsgáljuk meg azon panaszoikat is, melyek az irgalmas szüzek ellen némely intézetekben felhozhatók.

Az első az, hogy a szerzet rendszabályai következtében éjjel saját lakukba vonulnak, eszerint a betegek felügyelet nélkül maradnak. A mi itt ellenök vétkül hozatik fel, ép az e rendnek fényoldala. A fizetéses ápoló igaz hogy a beteg szobákban fekszik, de főbnyire oly mély álomban is merül el, melyből a szerencsétlen beteg legkínosabb jajveszéklése se költi fel. Az irgalmas szüzek reggel 4 órától este 9-ig összesen a betegek körül vannak, s midőn a lenyugvás ideje következik, közölök egy vagy kettő is a szükséghez képest egész éjjel viraszt a betegek felett. Hogy e terhes munkának megfélelhessenek, természetes dolog, hogy a szüzek számát a kórház népességéhez kell mindenütt alkalmazni.

A másik és lényegesebb ellenvetés az, hogy a bujakóros és szülészti osztályokban az ápolást teljesíteni rendük szabályai tilalmazzák. Ezen ellenvetés egyedül annyiban való, hogy a nevezett osztályokban az orvost

a látogatás alkalmával nem kisírik a beteg ágyhoz, különben ezeknek szobáit is ők tisztogatják, ágyaikat, ha a beteg erőtlén, ők vetik meg, azokat öklép úgy élelmezik, mint a többi betegeket, ép úgy osztják nekik a gyógyszer, mint a többi osztályokban. Minthogy pedig a bujakóros osztályban mindig találkoznak oly betegek, kik magukat, de másokat is kiszolgálhatnak, valóban szeméremértő kívánság volna, a szüzeket ily munkákra is alkalmazni. A szülészti osztálynak minden rendezett kórodában bábája lévén a kiszolgálás is ezt illeti.

A harmadik kifogás, mely e rend ellen felhozatik abban áll: hogy a betegeket tértitgetik. Ezen kifogás, ha a dolog külső színét tekintjük, alaposnak látszik lenni, miután valóban történnek esetek, hogy vallását egy vagy más beteg a kórodában megváltoztatja. Aki azonban az irgalmas szüzek vallásos eljárását a kórodákban éber figyelemmel kisíri, az látni fogja, hogy e részben is egyedül azon kötelességet teljesítik, melylyel minden keresztény ember Urának-Istenének tartozik. Ezen kötelesség teljesítése abban áll hogy egyik irgalmas szüz minden osztályban a reggeli, déli és esteli imádságot fenszóval elmondja, a reggeliben hálát ad a teremtőnek, hogy a lefolyt éjjelen megóvta, az esteli ben kéri őt, hogy szenvedéseit enyhítse. Ha mindezeket oly buzgósággal képes előadni, hogy a beteg önkénytesen vallását megváltoztatja, vagy azt halálózása közelgetése alkalmával teszi, ki meri azt állítani, hogy az irgalmas szüzek, őt megtértítették? Hitváltoztatások a közéletben elég gyakran történnek, miért csodálkozunk tehát, ha a kórodákban időnkint ily esetek fiordulnak elő?

A negyedik vád, hogy az orvosi rendeletnek nem engedelmességek. Ezen vád maga magát czáfolja meg az irgalmas szerzet szerkezete által, mely a legnagyobb alázatóság és engedelmisségre van fektetve. Ha ellenkező esetek valamely kórodában előfordulnak, azok bizonyosan oly követelések folytán származnak, melyeket a rendtől kívánni nem lehet, nem szabad.

Van még egy vád, mely őket terhelni látszik, és elleneik által ellenök felhozatik: az **ajtatosság**, t. i. melyre mint mondják sok időt szentelnek. Ha ezen vádat ekként módosítanák, hogy minden szabad idejüket ajtatossággal töltik el, ez esetben az ellen nincs kifogásunk, de hogy ők a beteg körüli szolgálat elmulasztásával végeznék ajtatosságukat, ezt határozottan tagadjuk. Egyébiránt uraim! legyünk e részben kissé méltányosok s fontoljuk meg, hogy egy nő, ki ifjú, jó háztól származik, nélkülözésekkel nem küzd, s mindemellettily terhes hivatásnak szenteli egész életét, lehetetlen, hogy egy kis fanatismus által ne vezéreltessen, e fanatismust szétoszlatni annyit jelentene, mint őket hivatásuktól megfosztani. És így csak is egykis fanatismus képes e rend tag

jainak annyi lelki és testi erőt kölcsönözni, mely ily undorító, és kellemetlen foglalkozáshoz megkívántatik.

Némelyek talán a költséget tartják tulságosnak, miben az irgalmas szűzek kerülnek. Ezen ellenvetést egyedül a gyakorlat, és az összehasonlítás által lehet megezáfolni. Így például a gyöngyösi kórház, melyben évenként 600 betegnél kevesebb elő nem fordul 8 osztálylyal van ellátva, ezek felügyeletét gyakorolja jelenleg 7 irgalmas szűz, kiknek évi illetősége teszen 560 ft., ezen kívül elvannak látva lakás és élelemmel. Ezen mérsékelt díjért a betegeknek főznek, a betegek fehér ruháit mossák, szobákat surolnak, lepedőket varrnak, párnákat matráczókat készítenek. A főnöknő vezeti azonfelül a gazdálkodást, minden élelmi szerek bevásárlását ő eszközli, természetesen a legnagyobb takarékossgal. A lámpákba való olaj az irgalmas szűzek kezelése alatt áll, e szerint a lámpákat ők tisztogatják, olajjal ők töltik meg.

A ki a kórházi kezelést érti, és az előszámlált szükségletekre tett kiadásokat külön egyének: házmester vagy kulesár, mosóné, varróné, kézművesek által készítetteti el, az nem fog csodálkozni, ha azt állítom, miszerint az előadott kezelés által ezrek gazdálkodtatnak meg.

Kisírjuk meg röviden a számítást, ha a kórházi ápolást polgári egyének által gyakoroltatnánk. A fennevezett kórodában a betegek számához képest legalább 6 ápoló, és ápolónő kívántatnék, ezek fizetését havonként csak 8 ftjával alapítsuk meg, már is a 6 ápoló és ápolónő 576 ftba kerül. Fennmarad még a főzőnő fizetése, a mosónő napidíja és azon költséges munkálatok elkészítése, melyeket föntebb felemlítettünk.

Vagy talán azon észrevételt támasztja valaki ellenünkben, hogy az irgalmas szűzek élelmezése költségesebb a polgári ápolók és ápolónőkénél? ki e hiedelemben van, igen csalatkozik, mert az egy kávé kivéve, mely reggeliül szolgál nekik, mindenben a betegek élelmezésében részesülnek, élelmezni pedig a polgári ápolókat is kell, kiknek azonfelül bor és pálinka járandóságai is vannak.

Míthogy pedig mindezen előszámlált előnyök dacára megtörtént már hazánkban is, hogy az irgalmas szűzek egypár intézetből ismét eltávoztattak, alapelvekűl alkalmazásuk esetében ezeket ajánlom:

1-ször. Midőn az irgalmas szűzeket valamely intézetbe bevezetni elhatározzuk, szemünk előtt legyen mindenkor hogy azokat nem magunk számára, hanem az intézet javára hozatjuk.

2-ször. Vallásos szokásaikat érintetlenül kell hagyni, mert mint mondám, egyedül ez kölcsönöz nekik an-

nyi lelki erőt, mennyi oly terhes munka mellett megkívántatik.

3-szor Szoros kötelességeiken kívül semmi egyéb befolyás meg ne engedtessek nekik.

A sósavany (acid. muriaticum) jellemzése

Espanet után

közli Dominig Gáspár tr. Pécsről.

Történet.

Meglepő azon haladás, melyet a gyógytan, a gyógyszeres életani hatására gyógyjavalatait építve, az újabb időkben nyert. Erre mindjárt például szolgáljon a sósavany. A sósavany hatását különféle írók különféleken jelölik ki. Trousseau zsongító szernek lenni állítja, Giacomini pedig a vizszeres véredényekre hypotheriális tulajdonait emeli ki. Trousseau egyedül a vegytani és mechanikus tulajdonait veszi figyelembe. Giacomini azonban dinamikus hatást jósol fölöle, anélkül hogy gyógyszeres hatását meghatározná.

Jól lehet Hahnemann és tanítványi elég számos kísérleteket tettek e szerrel, még is keveset nyert általuk a gyakorlatbani alkalmazás. Mind a mellett már is az életani kísérletek megfelelnek azon kórházi tapasztalásoknak, melyek annak életani hatására lőnek fektetve, mi minden gyakorló orvos figyelmét e szer iránt felébresztette.

Ezen gyógyszernek több tekintetben hasonlósága van a moschus lázas kórtüneteivel, és a higany senyves állapotával, azon megjegyzéssel, hogy a moschus lázas kórjelei idegesek, melyek annak egyenes befolyása által az agy és hátgerincez idegrendszerre előidéztenek, a midőn a sósavnak lázas kórjelei csak végkövetkezményei azon hatásnak, melyet a vérre, valamennyi folyadékokra és szilárd testekre gyakorol. És ha a higanyyali hasonyszerűséget tekintjük, bizonyos, hogy a kóros vérvegyületre nézve a sósav inkább a többi ásványos savakhoz közelit, mintsem a higanyhoz.

Élettani hatása.

A sósav által bekövetkezett fájdalmak szivrepesztők, rohamosak, hangya mozgás érzettel szövetkezve, nagy elgyengüléssel. Mindezen kórjelek mozgás által enyhülnek, mintha a mozgás által oda tóduló nagyobb vérbőség, vagy a mozgatott részekben az ideg befolyás fogyatkozása miatt, az érzékenység kevesbedne. A csuklókban a fájdalomérzés irtóztató nagy, melyekben ezen kórjelek tűnnek fel: melegség, a csontthártyában fájdalom érzékenység vagy érzéketlenség, a mozgástóli félelem, tulságos levertség, szédülés a menésben, és rendkívüli érzékenység a nedves hideg iránt.

Ezeken kívül némely lázas kórjelek is tapasztaltak, ezek között kivált: fázás, szomjaltalan lázas forróság, a láz alatt nagy nyugtalanság az érverés félbeszakadt, rendetlen, gyors, vizenyős daganatokkal, vérfolyásokkal, a száj száraz, a lélek izgatott, égés az érzék szervekben és a belekben, a takhártyákban evcesedés, az izmok tértlensége, mely még a belek rostyaira és ezek izmaira is kiterjed. A tenyészetű élet súlyosan megvan támadva, de inkább a visszeres rendszerben, mint a nyirk rendszerében, ehhez csatlakoznak még: viszkető, égető, pikkelyes kútegek, kelek, fekete hólyagok, és fájdalommas bőr fekélyek.

A visszeres jellem az idült állapotban is állandó, s ugyan ezen kútegekben is mindig észlelhető, mihez még következő kórjelek járulnak: égető érzés, mely minden izgatott takhártyák és külbőr sértésekhez csatlakozik, vérömlények, melyek a takhártyák külszínén átszivárognak, viszkető, égető aranyeres vérfolyás.

Gyógyhatása.

A sósavany elgyengült egyének nagy számu betegségeikben, visszereknél, és az izom rendszer bádgyadtságánál, hol részletes szélhűdésnek léteznek, haszonnal alkalmaztatik, azonfelül iszákosoknál, vagy a kik Venusnak sokat áldoztak, és súlyos kórok utáni felüdüléseknél. Pikkelyes kútegekben minden feltűnő kórjellemt hiányában; külbőr, végbél és hüvely viszketeggel párosult aranyeres szenvedésekben: dagadozó kéz újhegyek, lábújj szederjes vörösségénél s égető fájdalománál; dagadt és vörös szempillánál, idült zárizom benulásánál; huly bőségnél és annak akaraton kívüli kiürítésénél; nehéz, a végbél renyhesége által okozott székiürülésnél, vagy akarat elleni székelésnél; égető hüvely és maktyü izgatásnál; fekélyeknél csekély és vizenyős elválasztással; tehetetlenségénél, korai hószámánál; genyitiszöknél és takhártya fekélyeknél; súlyos foghus daganatoknál; hangrekedésnél a torokban sebzés érzéssel, végre nehéz hallásnál.

Hogy gyógyjavallata tisztábban jellemeztessék, felhozatik például a fenéses toroklob, mely ellen hasonlatossága végett kinát szokás alkalmazni. Hasonló hatása van a külbőr és takhártya sérüléseknél, zsebréknél, fekélyeknél, petyhüdséggel párosulva; rothadásban átmenő daganatoknál és szétbomlási hajlamnál, mely határos a nedves üszöködéssel (gangraena), vagy annak valamely kórjele ellen. Arsenicum után a sósavany, mely gyógyjavallatával hozzá legközelebb áll, különösen a kéményseprök tulajdonságos orbánczos hereburok lobokban.

A sósavanynak lázas kórjelei tökéletesen megfelelnek azon hagymázos állapotnak, melynek kórjelei következők: bágyadtság, fekvély (decubitus) a beteg az

ágy lábaihoz lecsúszik, büdös és savós hasmenéssel, haskorgással, és puffadtsággal, vagy ha a széketételek akaratlanul történnek, kitakaródní vágy, gyors, kicsiny és félbeszakított érveréssel. Arcza hol halvány, hol vörös, orrából gyakran vér folyik, melle hörög, ál-mában nyög és felijedezik; szája szélei felpattognak, szája száraz és kormos vizes nyálfolyással, büdös lehellettel, szava akadozó, mintha nyelvét szélütötte volna meg. Véglegesen mindazon súlyos esetekben, melyekben az izmok ereje annyira elfogyott mint a részletes szélhűdésnél vagy mint a beálló tüdőszélhűdésnél. Arsenicum és Ac. phosphoricummal legtöbb hasonlatossága van, kivéve azon körülményt, hogy a huly bősége és tisztasága sajátos jelleme.

Az adag nagysága annál gyöngébb legyen, minél nagyobb vizhatásos erővel bír a beteg. Ezen esetek ugyan ritkábbak, mintsem azok, melyekben renyheséget és erőfogyatkozást kell legyőznünk. Szokás több cseppeket adni az 1-ső vagy 6-ik higitásból 4—5 lat vízben órántkint egy kanállal. Vagy pedig 10—15 cseppet egy font cukrosvízben. Kitűnőleg használ szecvedő vértolyásoknál, nagy erőfogyatkozással.

Dr. Dominigg.

Közlemények a gyakorlathól.

Vérhányás. (Hæmatemesis)

Reingruber Rosalia 28 éves, rom. kath. hajadon. árva, bécsi születésű. Törvénytelen házasságból származván, a kegyetlen sors nem szűnt meg őt folytonosan üldözni. Már kiskorában szolgálat által kelletvén magát tartatani, 12 éves korában az első emeletből, hol ablaküvegeket tisztogatott az utczai kövezetre esett, mely idő óta többé tökéletes egészségnek nem örvendhetett. 15 éves létében havi tisztulása beállott, és rendszeresen megjelent, csupán 3 hónap óta maradt el. Főszendései, melyek miatt a kórodákban gyakran fektűt: köszvény, és rendkívüli has felfuvódás voltak, ez utóbbi körülmény akadályul volt neki szolgálatba lépni, mindenki, hol magát felvétetni kívánta, attól tartott, hogy terhes állapotban van. Kényszerűlve volt ekként e szerencsétlen teremtés selyemgyárakban dolgozni, hol a nedves levegő, folytonos ülés, és megerőltetett munka az a nélkül is már beteg testet méginkább elgyengíték. 22 éves korában, tehát 6 évvel ezelőtt először lepetett meg vérhányástól, mely baja miatt a bécsi kórodában félétet töltött orvoslás alatt. A vérhányás azon időtől fogva vissza nem tért, de a nagy gyengesség felmaradt, melyet azon körülmény is nevelt, hogy Bécsből 6 éves korában Tályára természetes atyjához el-

költözvén, sem Bécs sem Talya most már illetőségét elismerni nem akarják, s így hol az egyik, hol a másik helyre küldetik vissza, e szerencsétlen leány tehát oda jutott, hogy azt sem tudja hol létezik hazája?

Ilymódon utasított f. évi juliushó elején vissza Tályáról Bécsbe, midőn utközben súlyosan megbetegültvén, jul. 18-kán félig holtan kórodánkba szállított.

Jelen állapot. Véghetetlen erőtlenség, segedelem nélkül az ágyban meg sem mozdulhat. Feje nehéz, fülei zúgnak, érverése lassu, gyenge, félbenhagyó, légzése sebes, a külbőr hol forró, hol jég hideg, a végtagokban gyakran görcsök, merevedés állanak elő, a gyomor érzékeny annyira, hogyha gyengén tapintatik is, imelygést, sőt hányást okoz, a has dobformán felfúvódott, széke szorult, vizellete kevés. Főszenvedése azonban a hányás, mely naponta 2—3 ízben oly mértékben jó elő, hogy egyszerre egy meszely vérnél a száján több kiömlik ájulások és iszonyu gyomorégés között, az ekként kihányt vér fekete, kevés percz múlva az edényben megalszik. A hányás a legnagyobb erőltetéssel történik, s ekkor egész teste megizzad, meghidegszik, a hányás után pedig sokszor végső kimerültség áll be. Étvágy semmi, sőt ha egypár kanál levest eszik, azt azonnal nagy erőltetés között kihányja, ugy a vizet is, melyet az olthatatlan szomj miatt folytonosan kíván.

A beteg állítása szerint e kórtünetek 8 nap óta tartanak, és mindig nevednek.

Orvoslás. Viz helyett a betegnek apró jégdarabok adattak, melyeket mint látható volt jól türt el. Belsőleg a kórtünetekhez képest **Ipecacuanha** rendeltetett. Mintán e szernek a kór változására nézve legcsekélyebb hatása sem tapasztaltott, valamint a következő napokra rendelt **Nux vomica** és **Belladonnának** sem. Jul. 24-kén a beteg állapota nevezetes rosszabbodásra fordult. Érverése hirtelen sebéssé vált, a légzés fullasztó lett, beállottak szúró fájdalmak a mell, gyomor, és hasban oly annyira, hogy a beteg a megfulladástól tartott, ha rajta rögtön nem segítünk; a vérhányás majd minden órában bekövetkezett. Ily congestivus állapotban rögtön az **Aconitumot** választottuk, és azt **Belladonnával** felváltva 2 óránként adagoltuk oly örvendetes eredménnyel, hogy a vérhányás már 26-án egészen elmaradt, a lázas tünetnyek a szűrásokkal együtt végkép eloszlottak. A beteg, ki eddig semmit sem ehetett, most már levesét, főtt szilváját a legjobb étvágygyal emésztí föl. Ezen gyógyszereket mindig hosszabb időközben 30-kaig folytatván, nem maradt egyéb hátra mint égés a gyomorban és igen nagy szomjuság. **Arsenicum** e panaszát is megszüntette, naponta erősödött, étvágya majdnem tulságos lett, mivel azonban széke még mindig szorult volt, ez ellen **Nux vomica** rendeltetett, melyre

ezen alkalmatlan kórtünet is állandóan megszüntvén aug. 8-kán minden gyógyszerelés nélkül hagyatott, és 18-án egészséggel távozott el intézetünkben.

Észleletek

Gyöngyös városa közkórházában 1869. 4-dik év első felében orvosolt betegségekről.

(Folytatás.)

Mercurius. Általános vízkórban, hol az arcz, és végtagok is rendkívül dagadtak. A hol bujakóros vérvegyület feltételeztetik. A hol izzadásra nagy hajlam van, minden enyhülés nélkül. A hol a vízkór a kénsavas kinnal következése. A hol az arcz színe rendkívül halvány vagy sárga. A hol a gyomor és a has érzékenyek. A hol a hasmirigyek dugulásából származtathatik a vízkór.

Arsenicum. A vízkór minden fajaiban a fő szerepet viszi. Jellemző kórtünetei ezek: végtelen nyutalanság, fullasztó légzés, mely majdnem a halállali küzdéshez hasonlít, iszonyu száj száradás, s innét eredő folytonos szomj, étvágytalanság, erős nyomás a gyomorban különösen evés vagy ivás után bőfögések, hányásra késztetés, véghetetlen elgyengülési érzet, sebes érverés, a test hőmérsékletének nevedése.

Sulfur psorikus egyéneknél. Gyakran e szer maga meggyógyítja az ily vízkórt, máskor mint közbenvető igen jó hatással alkalmaztatott. Leginkább oly vízkórknál használok, hol a vízkór lefolyása igen lassú, és a testben csekély ellenhatás tapasztaltatik.

Elősoroltam ezekben a vízkór ellen általam használt gyógyszereket, honnét kitetszik, hogy azok száma, melyek a gyakorlatban sikereseknek bizonyultak be, igen-igen csekély. Ez azonban nem azt tanúsítja, hogy a homöopathiában több vízkór ellenes szerek nem ismertetnek, sőt lehetséges, hogy ügyfeleink közül valamelyik az itt elősoroltakon kívül hathatósabb eljárást is tud javallani, és ennek felfedezésére a szenvedő emberiség nevében őket fel is kérjük, az mindazáltal előttünk tisztán áll, hogy azon szerek közül, melyeket a megnevezetteken kívül ismerünk, alig gyógyított meg valaha egyis sikeresen vízkórt, melyeknek alkalmazása leginkább oly esetekben vitetett véghez, hol remény a beteg élete fentartásához alig van. Így adtuk mi is egyes esetekben a **digitalist**, **scyllát**, **spigeliát**, **lachesist**, **therebintinát**, melyekkel mindazáltal mindig csak egyes kórtünetek enyhülését láttuk bekövetkezni.

Ha egyedül palliatióról lehet szó, akkor a homöopathiában a megnevezetteken kívül hathatósabbakat is ismerünk, így az **ipecacuanhát**, mely mellvízkórknál, ha a fulladások állandóak, kitűnő sikert gyakorol, így az **ignatiát**, ha a fulladás csak rohamokban jön elő,

igy a tartarus emeticust, ha a köpések felakadtak. Ezen gyógyszereket a főszerk között adagolni sok esetben elkértilhetetlen.

A meggyógyultak közül egy elhagyhatta az intézetet 20, — egy 28, egy 40, egy 48, kettő 49, egy 58, egy 67 nap múlva. A megholtak közül egy 7, kettő 9 nap volt kórházi ápolás alatt, a többiek huzamosb ideig orvosoltattak, fájdalom! siker nélkül.

(Folyt. követc.)

Tudósítás

a németországi hasonszenvi központi egyesület közgyűléséről aug. 9 és 10-kén 1864. Braunschweigban.

Jegyzőkönyvek és írásbeli előterjesztmények alapján.

A megjelentek névsora.

Elnök dr. **Fielitz** a braunschweigi főherceg udvari orvosa. — Dr. **Anstensen** Quedlinburgból. — Egészségi tanácsos Dr. **Bähr** Hannoverából. — Dr. **Borchers** Bremenből. — Dr. **Bonhoff** Königshofból **Buchmann** Alvenslebenből. — **Bürckner** Dessauból. — Orvositanácsos dr. **Elb** Dresdából, — orv. tanács. dr. **Elwert** Hannoverából. — egész. tan. dr. **Elwert** Harburgból. — Dr. **Feller** Ronneburgból. — Dr. **Fischer** Berlinből. — gyógyszerész **Floto** Braunschweighből. — Dr. **Goldmann** Posenből. — Dr. **Kallenbach** ör. Utrechtből. — Dr. **Krappe** Berlinből. — Dr. **Krummacher** Brémenből. — Udv. orvos dr. **Kunkel** Kielből. — Dr. **Haubold** Lipéséből. — Dr. **Hermann** physikus Schönningenből. — Dr. **Lorbacher** Eislebenből. — Dr. **Lossier** Magdeburgból. — egész. tan. Dr. **Lutze** Köthenből. — **Marggraf** gyógyszerész Lindenauból. — Dr. **Metz** Hildesheimből. — Dr. **Mühlenbein** Braunschweighből. — Dr. **Clot Müller** Lipéséből. — Dr. **Rentsch** Wismarból. — Dr. **Schwabe** gyógyszerész Lipéséből. — Dr. **Schweikert** Breslóból. — Dr. **Schneider** Magdeburgból. — Dr. **Seeliger** Helmstädtből. — Dr. **Sybel** Ascherslebenből. — Dr. **Teichmann** Sommerschenburgból. — főorv. tanács. és test orvos Dr. **Weber** Hannoverából. — Dr. **Wolf** physikus Berlinből.

Az esteli ülés aug. 9-én a hétel d'Angleterr-ben.

Az ülés este 7 órakor az elnök üdvözlő szavaival megnyitvatván, orv. tanács. Dr. **Elb** elnökül, dr. **Fischer** Berlinből tollvezetőnek megválasztattak, mire a napi rendre kitért tárgyak vétettek tanácskozás alá.

1-ször az elnök az alapszabályok 2 § értelmé szerint felhívja a jelenlevőket, hogy az esteli ülésben egyedül rendes tagoknak lehetővén részt venni, azok, kik még

ezek közé beírva nincsenek, 2 tallér lefizetése mellett magokat beírassák. Ezen felhívásnak dr. **Krappe**, Dr. **Kunkel**, dr. **Seeliger** és gyógyszerész **Floto** azonnal megfélelnek.

2. Az egylet pénztári számadásnak megvizsgálására, — mely a számadó által felmutatott tételekben előadta, miként 1863³/₄-dik évben a bevétel 1326 tallér 11 ngr. 7 pf; a kiadás 905 tallér, 6 ngr. 7 pf. és így a 421 tallér 4 ngr. és 9 pf pénztári maradvány hozzá számításával az egylet vagyona 7796 tallért, 4 ngr. és 9 pf térszen; azonkívül a Hahnemann emlék alap 600 tallért állampapirban és 157 tallért 7 ngr. és 4 pf. készpénzben térszen; — Dr. **Lorbacher** és dr. **Kallenbach** választattak meg, kik e hivatás elfogadását, és a számadások azonnali átvizsgálását meg is ajánlották.

3. A lipesei hasonszenvi poliklinikumban eddig működő orvosok: Dr. **Meyer** és dr. **Müller** e hivatásukban a jövő évre is egyhangúlag megválasztattak.

4. Az egylet vagyonának kezelésével, az eddigi pénztárnok **Ed. Haubold** továbbá is megerősítetett.

5. Elnök jelenti, hogy 24 tag van még tagsági díj lefizetésének hátrálékában; kiknek még egyszer írásbeli felszólítás küldetni határozott. Jelenti továbbá: miszerint a lefolyt egyleti évben az egylet 14 taggal fogyott meg, kik közül 4 meghalt, 10 pedig be nem fizetett, ellenben az egylet hat új taggal szaporodott.

6. Elnök tovább jelenti: hogy a **Rummel**-féle jutalom kérdésre egy, a múlt évben már beküldött, most azonban ujabbán átdolgozott pályairat a **Chelidonium majus** magánrajza érkezett be. Felhívja a gyűlést, hogy a bírálók bírálatát felolvastatván, a jutalom kiosztása felett határozzanak. — A bírálók szavazata ennek folytán felolvastatván, ezekből ki tünt, hogy **Fielitz** és **Schneider** a megjutalmazásra, **Kafka** ellenben az ellen szavaztak. Hosszú vitatkozás után abban lön a megállapodás: hogy e monographia ne dicsértessék meg, hanem tekintve a szerző fáradhatlan szorgalmát a 100 tallér jutalom díj neki oda ítéltessek. A felbontott jelige **Buchmann** gyakorló orvost Alvenslebenből tüntette ki szerzőnek.

7. Határozottatott: a **Rummel**-féle jutalom díjt még egyszer, és pedig ily módosítással: „dolgoztassék ki egy már a gyógyszerkiszérlet által megvizsgált, és alkalmazott gyógyszer, mely annak ismeretét könnyítse, és sikeres alkalmazását biztosítsa“ kitértetni, és arra 50 tallér jutalmat megalapítani. A beküldési leghosszabb határnappjául april. 1 1866 tüzetett ki. Bírálókul: dr. **Lorbacher** Eislebenből, dr. **Rentsch** Wismarból. és dr. **Müller Clot**. Lipéséből választattak.

8. Mivel a második jutalom kérdésre: „adassék elő egy betegség minden oldalról és tökéletesen, annak

részletes hasonszenvi orvoslásával“ pályázó nem jelentkezett, orv. tanács. Dr. **Elb** indítványára a jutalom 50-ról 100 tallérra emeltetett, és a beküldés határ napjául 1865. apr. 1-eje tűzetett ki.

9. Dr. **Müller** és **Meyer** indítványára, a lipesei hasonsz. klinikum orvos segédjének ez évre is 25 tallér jutalom kiadatni rendeltetett.

10. Az allg. hom. Zeitung f. évi (67. 11) hasábjai-ban dr. **Langheinz** egy indítvánnyal lépett fel egy egy-leti könyvtár megalapítása tárgyában, melynek elfoga-dása végzésileg kimondatott. A könyvtár helyisége, a lipesei poliklinikumban létszen. **Krahe Károly** segédor-vos annak felállításával és lajstromzásával dr. **Meyer** és **Müller** pedig a felügyelettel bizattak meg. Az utób-biak azonfelül megkerestettek a legközelebbi gyűlésre a könyvtárra vonatkozó alapszabályok bemutatására, mely czélból dr. **Langheinz** által beküldött terv a jelen-levő dr. **Müller**nek használat végett átadatott. Előleges határozatra emeltetett, miszerint a szükséges bútorok. könyvkötő munkák az egyesület költségén teljesítendőek. a könyvek megszerzése mindazáltal még most annak ter-heltetésével nem történhetik meg.

11. Dr. **Weber** udv. orvos indítványára jövőre a közgyűlésekben egyedül orvosok, vagy az elnök által bevezetett nemorvosok vehetnek részt.

12. Dr. **Aegidi** titkos tanácsostól egy level olvas-tatott fel, melyben a **Kámfor** nagyszerű gyógyhatását ismerteti meg. Ezen értekezést a gyűlekezet köszönet-tel fogadta. (A mellékletben adni fogjuk egész terjed-elemben.)

13. Ennekutána dr. **Lorbacher** tartott egy elő-terjesztést a berlini hasonszenvi egyesület állásáról, mely egy kórház felállítására megalakult. Bár az eddigi be-vételek nem kielégítőek, van azonban az egyesületnek remé-nye egy hagyományhoz, mely által czélt érni fog. E czél sikeresebb elérésére kívánatosnak, sőt szükségesnek tartja, hogy a fentebbi kórházi egyesület a központi egy-let legalább 5 tagjával szaporitassék. Ezen kívánat, dr. **Lorbacher** feláldozó fáradságainak hálás elismerése mellett teljesítetik, és bizottmányi tagokul a központi egyesület részéről: dr. Lorbacher. Wolf. Goldmann. We-ber és Müller választottak meg.

14. Áttértek ezután azon tétemények kijelöléséhez, melyek a következő napon vitatás tárgyai legyenek, melyre nézve e három kórnemre történt a megállapo-dás; hártás-lob (diphtheritis), heveny agyvizkór (hydro-cephalus acutus) és a kezdő gümőkór (tuberculosis). Mely alkalommal szóban hozatott dr. **Weber** által,

hogy jövőre ily tétemények az összejövetel előtt két hó-nappal tétessenek közhírré, mi el is fogadtatott.

15. A jövő évi gyűlés helyéül **Weimar** választá-tott meg, orv. tanácsos dr. **Goullon** pedig azon időre elnöknek jelöltetett ki.

Ezzel az ülés 1 1/2 órákor szétoszlott.

B. Délelőtti ülés aug. 10-kén a fentebbi helyiségben.

A megnevezett ügytársak, és számos hallgatóság jelenlétében, az elnök 10 órákor rövid üdvözet után a gyűlést megnyitá.

1. A számadás vizsgálatára kiküldött bírálók a számadás hiánytalanságát megerősítvén, az a jelenlevők által helybenhagyatott.

2. Dr. **Müller Clot** számot ad a lipesei hasonsz Poliklinikum 1863-dik évi működéséről, és a betegek lajstromos kímutatását bemutatja (másolat C.).

3. Az elnök az egyesületi tagokat felkéri, hogy pho-tographiákat mentül számosabban az egyesületi album számára beküldjék.

4. Az elnök előadása a hasonszenv alapelvei való-ságáról és értékéről, melyért neki a gyűlekezet közö-netét szavazza. (melléklet D.)

5. Dr. **Schneider** Magdeburgból nyomtatott tété-ményeket oszt ki megtekintés véget. (mell. E.)

6. Vitatás a hártás-lob felett. (mell. F.)

7. Dr. **Kunkel** előterjesztése a függölykórrol, és a Thujáról. (mell. G.)

8. A heveny agyvizkór feletti vitatkozás. (mell. H.)

9. Megvitatás a kezdő gümőkórrol. (mell. J.)

10. **Floto** gyógyszerész előadása az általa felfede-zett újabb készítési módjáról a hasonszenvi tincturák-nak, és e tárgy feletti vitatkozás. (mell. K. és L.)

11. Dr. **Fischer** jelenti, hogy Berlinben jelenleg, még egyedül a női elmekórosok számára nyílt meg egy intézet, melyben a betegeket tisztán hasonszenvileg orvosolja.

12. **Lütgens** úr indítványozza, hogy mielőbb egy hasonszenvi klinikum állitassék fel.

Ezen gyűlés befejezése után, mely 1 órákor történt, egy barátságos és örvendetes ebéd egyesíté a jelenlevő-ket. Daczára az idő alkalmatlanságának sokan felhasz-nálták a főhercegi gőzvonattársulat ajánlatát az érde-kes Harzburg megtekintésére, hol nem csak a tudomány-nak, hanem a remek természetnek is hódoltak.

Engedje az ég, hogy a weimari viszonzlátás szin-tén örvendetes legyen.

(Folytattnak a mellékletek.)